
TRADICIONALNO VABLJENJE NA POROKO V PREKMURJU

Jelka Pšajd in Nena Židov

370

V Prekmurju je ohranjeno vabljenje na poroko, ki je bilo v preteklosti del tradicionalne poroke. Pozvačin v značilni opravi na prošnjo ženina in neveste obiskuje njune sorodnike, sosede, znance in prijatelje ter jih s posebnim, pogosto šaljivim nagovorom, vabi na poroko.

Na Dólinškem na poroko (gostüvanje) vabi *pozvačín* ali *zvač*, na Goričkem *vabovec*, *zvačín*, *zvač* in *drůžban*, v prekmurskih vaseh z madžarskim prebivalstvom pa *vendéghivó* ali *pozovič*. Najbolj pogosti so pozvačini v Dolinskem delu Prekmurja (Beltinci, Lipa, Odranci, Črenšovci, Turnišče, Velika Polana in Bogojina), še posebej v okolici Beltincev.

V vlogi pozvačina največkrat nastopajo poročeni moški, pogosto sorodniki ženina ali neveste, ki jih poprosita za sodelovanje pri vabljenju na poroko. Za naprošenega je to velika čast, zato prošnje nikoli ne zavrnejo. Lahko pa v vlogi pozvačina nastopa tudi kdo drug. Nekateri mlajši moški nastopajo v vlogi pozvačina le enkrat, nekateri starejši pa tudi večkrat. Pozvačin mora biti vesel in zgovoren ter spoštovan v sorodstvu. Sam poskrbi za primerno opravo, rekvizite in obrazec šaljivega besedila vabila (*pozvačinski guč*), v hiši, ki vabi na poroko, pa poskrbijo za papirnato okrasje in pomagajo *pozvačinu* pri oblačenju.

Pozvačín je prepoznaven po svojem zunanjem videzu. Čez suknjo ali srajco ima preko obeh ramen ogrnjeno veliko ruto ali na vsaki rami dolgo brisačo z okrasjem iz dolgih pisanih trakov (*emerje*) in cvetja iz krep papirja. Pokrit je z okroglim ali koničastim klobukom, okrašenim s papirnatimi trakovi in cvetjem, na vrhu klobuka so zataknjena pavja, fazanova ali petelinja peresa. Obut je v visoke škornje, pod vsakim kolenom ima obešena zvončka, s katerima opozarja na svoj prihod. V eni roki nosi ježevko – sekiro, ovito z ježevo kožo, okrašeno s papirnatimi trakovi in rožami ter z zvončkom. V drugi roki ima trobento ali kravji rog. Pri sebi ima čutari, eno napolnjeno z vinom in eno s prosom (snahino mleko). V platneni ali usnjeni torbi ali cekarju iz ličja nosi kruh, bonbone za

otroke, zemljevid in vabilo. Oblačila in okrasje se lahko po posameznih krajih nekoliko razlikujejo.

Na poroko lahko vse svate vabi en pozvačin ali pa eden vabi svate neveste in drugi svate ženina. Največkrat začne vabiti nekaj tednov pred poroko. Najprej obiše krajevno bolj oddaljene, na koncu še bližnje povablence. Sosede obiše v četrtek pred poroko. Bližnje povablence obiše peš, k bolj oddaljenim se po potrebi odpelje z avtomobilom. Na poti od hiše do hiše uprizarja razne vragolije, pozdravlja mimoidoče in jim ponuja pijačo, otrokom bonbone. Mlade ženske preganja z ježevko. Ko pride do hiše povablencev, v šaljivem narečnem govoru pove, kdo ga je poslal in kdaj in kje bo poroka. Govor vključuje tudi del besedila iz knjižice *Starišinstvo i zvačinstvo*, prvič natisnjeno leta 1807 in zadnjč leta 1929, danes pa imajo ta besedila več krajevnih različic. Povablencem ponudi vino in kruh, domači se zahvalijo za povabilo in pozvačina pogostijo s hrano in pijačo ter mu dajo denarni prispevek. V petek in soboto pozvačin pomaga pri pripravi na gostijo. Na dan gostije v tradicionalni opravi pred cerkvijo počaka svate, potem pa v običajnih oblačilih in ponekod tudi z belim predpasnikom razporeja svate k mizi, pomaga pri strežbi in skrbi za dobro vzdušje.

371

Najstarejši zapisi o pozvačinstvu segajo v prvo polovico 19. stoletja z opisi Jana Čaploviča in kasneje Valentina Belošiča, največ pa je k razumevanju lika pozvačina v poročnem obredju prispeval Vilko Novak. V preteklosti so bili znani vabovci na poroko tudi v Prekiji (*pozafčin*) in na Ptujskem polju (*zofčin*, *povabič*).

Prekmurski pozvačin, Beltinci, 2007 (foto Zlatko Gnezda, Dokumentacija SEM)

IZBRANE REFERENCE

BAKAN, Jože

2011 Prekmurski pozvačini. *Folklornik* 7: 54–57.

BAŠ, Angelos

1967 Prekmurski pozvačin. V: V. Koren in F. Baš (ur.), *Etnografija Pomurja* 1: 121–142.

NOVAK, Vilko

1960a *Slovenska ljudska kultura: Oris*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

1960b O izvoru prekmurskega »Starišinstva i zvačinstva«: Začasno poročilo. *Slovenski etnograf* 13: 169–174.

PŠAJD, Jelka

2024 Vabljenje na poroko ali slovenskogoriški rokopis iz prve polovice 19. stoletja. *Zgodovinski listi* 30 (1): 65–98.

SMODIČ, Anton

1960 Vloga pozvačinov v prleškem gostüvanju. *Slovenski etnograf* 13: 175–186.